Inspiratiegids voor een groener bedrijf

Tips voor syndicalisten

een sterke vakbond is broodnodig

VLAAMS ABVV

KLIMAATKAMERAAD.BE

Dit is een uitgave van
Vlaams ABVV
Hoogstraat 42
1000 Brussel
tel. 02 506 82 21
info@vlaamsabvv.be
www.vlaamsabvv.be

VLAAMS ABVV

Facebook: vakbondABVV
Twitter: @vlaamsabvv

© Vlaams ABVV
September 2017
D/2017/7973/2

v.u. Caroline Copers, Hoogstraat 42, 1000 Brussel

KLIMAATKAMERAAD.BE

Inhoud

Inhoud 3
Vooraf 5
Energie 7
Mobiliteit en transport 11
Water 19
Aankoopbeleid 23
Bedrijfsgroen 27
Luchtemissies 31
Afval 35
Communicatie 39
Deel je ervaringen 43
Word klimaatkameraad! 44

DOE MEE, WORD... KLIMAAT KAMERAAD

Vooraf

Deze gids is de tweede handleiding in het kader van de JAP campagne 2018 van het milieuteam van het Vlaams ABVV. Met deze campagne willen we ABVV militanten helpen om een rol te spelen bij het verduurzamen van hun bedrijf. Maar deze gids kan je ook daarna blijven gebruiken als inspiratiebron voor je syndicale milieuwerking, het werk stopt immers niet bij het JAP!

Wat is het JAP?

Het jaarlijks actieplan voor welzijn op het werk is een plan dat de werkgever jaarlijks moet opstellen en concrete voorstellen bevat om het welzijn op het werk te verbeteren. Hoewel het JAP focust op welzijn op het werk, kunnen ook milieu- en duurzaamheidspunten in dit plan worden opgenomen. Er is een vastgelegd adviesrecht voor het Comité voor Preventie en Bescherming op het Werk (CPBW) of de syndicale delegatie (als er geen CPBW is) en werknemersvertegenwoordigers hebben het recht om ook zelf punten voor te stellen. Hierdoor kan het JAP gebruikt worden om duurzaamheid op de agenda te zetten in jouw bedrijf!

Wat vind je in deze inspiratiegids?

In deze gids vind je een aantal concrete voorstellen die je tijdens het JAP-overleg kan gebruiken, maar ook buiten het kader van het JAP-overleg en kunnen deze voorstellen nuttig zijn. De voorstellen zijn gebundeld per thema en de verschillende thematische hoofdstukken zijn zo opgevat dat ze op zichzelf gelezen kunnen worden. Je kan dus meteen springen naar de onderwerpen die voor jouw bedrijf relevant zijn.

Het milieuteam komt naar je toe

Heb je nog vragen? Wil je meer uitleg of begeleiding, contacteer ons dan gerust via milieu@vlaamsabvv.be. Op vraag kan het milieuteam langs komen bij jouw plaatselijke afdeling om meer uitleg te geven of je samen met andere militanten collectief te begeleiden bij de uitwerking van het JAP. Contacteer hiervoor jouw secretaris of gewest.

KLIMAATKAMERAAD.BE
IS DAT JOUW WERELD?
DOE ER WAT AAN, WORD...
KLIMAAT KAMERAAD

KLIMAATKAMERAAD.BE

ENERGIE

Energie

Het energieverbruik (zowel in de vorm van warmte als in de vorm van elektriciteit) is een belangrijke kostenpost voor alle bedrijven. Het nemen van maatregelen die energie besparen, is echter niet alleen goed voor de bedrijfswinst, het is ook goed voor het milieu omdat het de uitstoot van broeikasgassen vermindert.

Welke maatregelen kan je voorstellen?

Meten & onderzoeken

☐ **Een energie-audit uitvoeren**

Meten is weten. Het is moeilijk om goede maatregelen te nemen die energie besparen, als je niet weet welke toestellen, machines of processen de grootste energievreters zijn en of het gebouw wel voldoende geïsoleerd is. Jullie betrokkenheid als werknemers bij deze audit kan een grote meerwaarde zijn, jullie weten uit de praktijk vaak het best waar veel energie verloren gaat. Het uitvoeren van een audit is een goede eerste stap, maar het is natuurlijk belangrijk dat deze audit ook gevolgd wordt door concrete maatregelen om het energieverbruik aan te pakken. Bedrijven die een energiebeleidsovereenkomst (EBO) hebben afgesloten, zijn overigens verplicht een energie-audit te laten uitvoeren, in die bedrijven kan je dus al meteen met de resultaten aan de slag. Meer info over de EBO op www.ebo-vlaanderen.be.

☐ **Mogelijkheden om groene stroom op te wekken onderzoeken**

Veel bedrijfsdaken zijn uitermate geschikt voor het opwekken van groene stroom door middel van zonnepanelen. Ook het installeren van een (gedeelde) windturbine op de bedrijfsterreinen kan interessant zijn. Voor bedrijven waar veel warmte wordt opgewekt is warmtekrachtkoppeling misschien wel een optie.

☐ **Mogelijkheden om restwarmte te benutten onderzoeken**

Warmte die in het productieproces wordt gegenereerd gaat vaak verloren. Als er in jouw bedrijf veel warmte wordt opgewekt, loont het de moeite om te laten onderzoeken of die warmte nuttig kan worden gebruikt bijvoorbeeld voor het onderhouden van een ander bedrijfsproces, het verwarmen van de bedrijfsgebouwen (of zelfs huizen in de buurt) of het opwekken van elektriciteit doormiddel van warmtekrachtkoppeling.

Investeren & verbeteren

☐ **Energiebesparende maatregelen op basis van energie-audit**

Na het uitvoeren van een energie-audit komen vaak heel wat verbeterpunten aan het licht. Grote en verregaande veranderingen overstijgen het kader van het jaaractieplan, maar misschien bevat het auditverslag ook een aantal kleinere maatregelen die slechts een beperkte investering vragen. Dergelijke investeringen kunnen eventueel in het JAP worden opgenomen. Het kan hier bijvoorbeeld gaan over het installeren van een tochtgordijn of andere kleine maatregelen.

☐ **Overschakelen op LED-verlichting**

LED verlichting is een stuk zuiniger dan klassieke lampen en zelfs dan spaarlampen. Op één tot drie jaar tijd is de hele investering meestal terugverdiend, nadien levert de gedaalde energiekost een blijvende besparing op.

☐ ***Bewegingssensoren installeren voor verlichting***

Vaak blijven lichten onnodig branden, om dit tegen te gaan, kunnen er bewegingssensoren geïnstalleerd worden die het licht automatisch aansteken als er iemand in de buurt is. Het is wel belangrijk dat de sensoren op de juiste plaats geïnstalleerd worden zodat absurde of zelfs gevaarlijke situaties vermeden kunnen worden (slecht afgestelde sensoren in het toilet of een magazijn dat opeens donker wordt terwijl je halfweg bent).

Informeren & sensibiliseren

☐ Werknemers informeren en opleiden rond energiezuinig werken

Door werknemers attent te maken op de manieren waarop ze tijdens het werk energie kunnen besparen, kan de energiefactuur een stuk dalen. Waar nodig kan hiervoor zelfs een specifieke opleiding voorzien worden, soms is het veranderen van oude gewoontes immers niet zo gemakkelijk. Het is ook belangrijk om nieuwe werknemers al meteen de juiste technieken aan te leren om energiezuinig te werken, dus het is aan te raden om dit op te nemen in het onthaal van nieuwe werknemers.

☐ Werknemers betrekken bij energiebeleid

Het is een goed idee om de werknemers nauw te betrekken bij het energiebeleid door bijvoorbeeld een werkgroep energie op te starten waarbij de werknemersvertegenwoordigers in CPBW en ondernemingsraad mee aan de slag gaan met de resultaten van de energie-audit. De werkgever zou ook kunnen beslissen om werknemers te (laten) ondersteunen bij het opzetten van een energieteam. Energieteams bestaan uit gemotiveerde werknemers die de collega's willen helpen energie te besparen. Arbeid & Milieu ondersteunde verschillende energieteams in het kader van een Europese wedstrijd voor overheidsgebouwen en de energieteams slaagden erin gemiddeld 7% energie te besparen, met een uitschieter van 25%! Meer info over hun methode vind je op www.samenenergiewinnen.be

☐ Inzetten op kleine gedragsveranderingen

Vele kleine besparingen kunnen samen een groot verschil maken, door te sensibiliseren en waar nodig kleine geheugensteuntjes te voorzien kan ook op jouw bedrijf energie worden bespaard. Hierbij kan je bijvoorbeeld denken aan een herinnering om de lichten te doven vlak bij de deur, een herinnering om de computer uit te schakelen op het einde van de werkdag, …

Enkele manieren waarop makkelijk energie kan bespaard worden:

- ☐ *Lichten doven bij het verlaten van de werkplek*
- ☐ *Computer, monitor, printer, … uitzetten bij het verlaten van de werkplek*
- ☐ *De trap nemen in plaats van de lift*

KLIMAATKAMERAAD.BE

MOBILITEIT EN TRANSPORT

Mobiliteit en transport

Het transport van personen en goederen langs de weg is verantwoordelijk voor ongeveer één vijfde van onze totale CO_2 uitstoot. Bovendien vormen het fijn stof en de stikstofoxiden die ons wagenpark uitstoot een gezondheidsrisico voor ons allen. We kunnen de afgelegde transportkilometers indienen in twee categorieën: het woon-werkverkeer en het bedrijfsvervoer.

Woon-werkverkeer

Woon-werkverkeer omvat de verplaatsingen die de werknemers moeten maken van hun woonplaats naar de werkplek. De tijd die werknemers over dit traject doen wordt niet als arbeidstijd beschouwd. Het woon-werkverkeer is voor veel Belgen een grote bron van ergernis, de Belg spendeert immers per jaar gemiddeld 51 uur per jaar in de file.

ABVV standpunten rond duurzame mobiliteit

Het Vlaams ABVV hecht veel belang aan duurzaam woon-werkverkeer en organiseerde een Comité rond dit thema in 2015. Op basis van de resoluties van dit Comité lanceerde het Vlaams ABVV een aantal voorstellen waaronder:

- ☐ Het veralgemenen van de fietsvergoeding naar alle sectoren
- ☐ Het invoeren van een mobiliteitsbudget dat werknemers beloont die kiezen voor duurzaam vervoer. Bij de invoering moet er echter over gewaakt worden dat geldende loon- en loopbaanafspraken gerespecteerd worden.

Meer info over de voorstellen van het Vlaams ABVV rond duurzame mobiliteit vind je in de publicatie "Vooruit voor een duurzaam woon-werkverkeer".

Link:http://vlaamsabvv.be/art/pid/29630/Vooruit-voor-een-duurzaam-woon-werkverkeer.htm

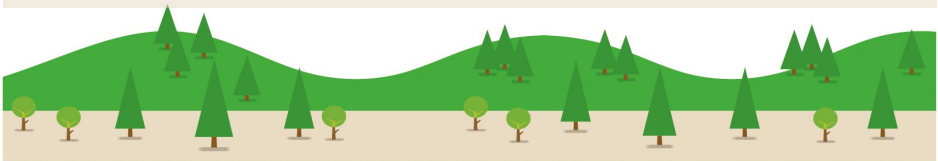

KLIMAATKAMERAAD.BE

Omdat een aantal aspecten van het woon-werkverkeer sterk gelinkt zijn aan de verloning, denk bijvoorbeeld aan bedrijfswagens en fietsvergoedingen kan je deze **niet** via het JAP aanpakken. Wegens de impact op de loonvorming hoort die discussie immers thuis binnen het CAO-overleg.

Welke maatregelen kan je voorstellen?

Meten & onderzoeken

☐ **De huidige samenstelling van het woon-werkverkeer onderzoeken**

Om effectieve maatregelen te kunnen nemen om een duurzamer woon-werkverkeer te promoten, is het belangrijk om de huidige situatie te kunnen inschatten. Voor bedrijven van meer dan 100 werknemers is er de verplichte driejaarlijkse mobiliteitsdiagnostiek (het meest recent in 2017) die op de ondernemingsraad besproken moet worden die als basis kan dienen. Bij kleinere bedrijven is het misschien noodzakelijk een bevraging te organiseren. Ook de Toolbox rond mobiliteit die ontwikkeld werd voor de Vlaamse Stichting Verkeerskunde is een nuttig hulpmiddel, je kan de Toolbox terugvinden via www.mobiliteitsmanagement.be

☐ **Mogelijke steun voor maatregelen rond mobiliteit onderzoeken**

Met het Pendelfonds wil de Vlaamse Overheid bedrijven van minimaal 10 werknemers (gelegen in een filegevoelig gebied) ondersteunen om maatregelen te nemen die werknemers te stimuleren om de auto thuis te laten en te kiezen voor de fiets of openbaar vervoer. Tot de helft van de kosten voor deze maatregelen kunnen op die manier gesubsidieerd worden. Het loont dus zeker de moeite om na te gaan of het bedrijf in aanmerking komt. Meer informatie over het Pendelfonds kan je terugvinden op www.pendelfonds.be

☐ **Mogelijkheid tot organisatie van collectief vervoer onderzoeken**

Heel wat bedrijventerreinen zijn slecht bereikbaar met het openbaar vervoer. Door zelf collectief vervoer in te lassen kan de werkgever de werknemers stimuleren om niet met de eigen wagen naar het werk te komen. Collectief vervoer kan gebeuren met elk voertuig dat meer dan 2 personen kan vervoeren, dus enige creativiteit is hier mogelijk... De kosten die gemaakt worden voor collectief vervoer zijn voor de werkgever voor 120% fiscaal aftrekbaar. Het loont hierbij ook zeker de moeite om over de bedrijfsmuren heen te kijken en na te gaan of er kan samengewerkt worden met andere bedrijven in de buurt.

Investeren & verbeteren

☐ **Investeringen op basis van onderzoek**

Op basis van de resultaten van het onderzoek naar het woon-werkverkeer, kunnen vaak een aantal verbeterpunten worden vastgesteld om de werknemers aan te moedigen om te kiezen voor een duurzamer vervoermiddel. Op basis van deze verbeterpunten kunnen dan een aantal investeringen plaatsvinden, die mogelijk ondersteund kunnen worden via het Pendelfonds.

Enkele voorbeelden:

- ☐ *Fietsenstallingen*
- ☐ *Elektrische (lease) fietsen*
- ☐ *Oplaadpunten voor elektrische fietsen (en/of wagens)*
- ☐ *Doucheruimtes voor fietsers*
- ☐ *Regenkledij voor fietsers*
- ☐ *Een doorsteek voor fietsers en voetgangers aanleggen*

Informeren & sensibiliseren

☐ **Een bedrijfsvervoerplan laten opstellen**

Een bedrijfsvervoerplan heeft als doel het aantal wagenkilometers te verminderen. Een goed bedrijfsvervoerplan is gebaseerd op de gegevens uit het onderzoek naar het woon-werkverkeer en bevat naast eventuele flankerende investeringen ook plannen voor het informeren en sensibiliseren van de werknemers. Bij de uitwerking worden zoveel mogelijk belanghebbenden betrokken. Het bedrijfsvervoerplan hoeft zich niet te beperken tot het woon-werkverkeer, ook bedrijfsverkeer dan mee in het plan worden opgenomen. Ook hier kan de toolbox ontwikkeld door de Vlaamse Stichting Verkeerskunde zeker interessant zijn ter inspiratie: www.mobiliteitsmanagement.be

Bedrijfsverkeer

Bedrijfsverkeer omvat al het transport dat plaatsvindt tijdens het werk, het kan hier zowel gaan om transport van personen als van goederen, binnen en buiten de bedrijfssite.

a) personen

Dit gaat meestal over personen die voor het werk verschillende klanten of locaties bezoeken bijvoorbeeld: vertegenwoordigers, verpleegkundigen in de thuiszorg, technici die herstellingen uitvoeren, … Maar het kan ook gaan over werknemers die op de bedrijfssite grote afstanden moeten afleggen.

Welke maatregelen kan je voorstellen?

Meten & onderzoeken

☐ **Mogelijkheden voor route-optimalisatie onderzoeken**

Door routes te optimaliseren moeten er minder kilometers afgelegd worden en spenderen de werknemers mogelijk ook minder tijd onder weg. Er kan bijvoorbeeld ook bekeken worden of het mogelijk is om een aantal klanten te bundelen gebaseerd op hun locatie.

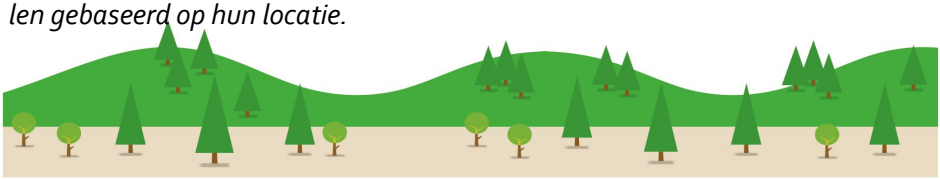

☐ **Milieu-impact van bedrijfswagenpark onderzoeken**

Vooral voor bedrijven met een groot wagenpark is dit een interessante oefening. Er kan hierbij nagegaan worden hoeveel kilometer een jaarlijks wordt afgelegd, hoeveel kilometer per dag een bedrijfswagen gemiddeld aflegt en hoeveel CO_2, NO_x en fijn stof daarbij wordt geproduceerd. Op basis van deze bevindingen kan overwogen worden om bij een volgende aankoop/lease te kiezen voor zuinigere automodellen en of het haalbaar is om elektrische bedrijfswagens te overwegen.

☐ **Haalbaarheid van pool gedeelde bedrijfswagens onderzoeken**

Soms worden werknemers de auto in gedreven voor het woon-werkverkeer door de onzekerheid of ze die dag al dan niet een dienstverplaatsing zullen moeten maken. Door een vloot van gedeelde bedrijfswagens te voorzien voor dergelijke verplaatsingen, kunnen die werknemers makkelijker kiezen voor alternatieven voor het woon-werkverkeer.

Investeren & verbeteren

☐ **Investeringen op basis van onderzoek**

Uit de gevoerde onderzoeken komen misschien enkele interessante pistes naar voor waarover je verdere voorstellen kan doen.

☐ **Bedrijfsfietsen voor korte verplaatsingen aankopen/huren**

Voor bedrijven met grote bedrijfssites, of waar de werknemers regelmatig kortere verplaatsingen moeten maken, kan het interessant zijn om een aantal bedrijfsfietsen aan te kopen of te huren.

Informeren en sensibiliseren

☐ **Cursussen defensief en milieubewust rijden voor werknemers**

Voor bedrijven waar de werknemers heel wat kilometers afleggen in dienstverband kan dit een impact hebben op het brandstofverbruik. Door een cursus

defensief rijden te voorzien daalt ook het risico op arbeidsongevallen.

b) goederen

Met bedrijfsvervoer van goederen bedoelen we het transport van goederen en grondstoffen naar het bedrijf, het vervoer van (afgewerkte) producten vanuit het bedrijf en het vervoer van onderdelen, grondstoffen en producten op de bedrijfssite zelf.

Meten & onderzoeken

☐ **Milieu-impact van goederentransport laten onderzoeken**

Sommige producten hebben meer dan één maal de wereld rondgereisd alvorens ze in de winkel terechtkomen. Het is dan ook een onmogelijke opdracht om de volledige milieu-impact van alles wat jouw bedrijf binnen– en buitengaat te laten bestuderen. Wat wel mogelijk is, is te kijken op welke manier de goederen in jouw bedrijf binnen komen en weer buitengaan en op welke manier ze op het bedrijfsterrein zelf worden getransporteerd. Ook de impact van bijvoorbeeld vorklifttrucks op het vlak van uitstoot (maar ook op de luchtkwaliteit binnen het bedrijf) kan hier zeker deel van uitmaken.

☐ **Gebruik van verschillende transportmodi laten onderzoeken**

80 procent van de bedrijven in Vlaanderen bevindt zich op minder dan 10 kilometer van een bevaarbare waterloop. Eén transportschip kan verschillende vrachtwagens van de weg en dus uit de file halen. Ook het uitgebreid spoorwegennet kan heel wat mogelijkheden bieden, spoorvervoer kan ook heel wat vrachtwagens vervangen. Het loont dus zeker de moeite te bekijken in hoeverre er mogelijkheden zijn om transportmiddelen te combineren. Je kan ook een extra sociale dimensie aan dit verhaal geven door te vragen dat ook sociale criteria bestudeerd worden. Zo kan je een bijdrage leveren aan de bescherming van werknemers in de transportsector tegen sociale dumping.

KLIMAATKAMERAAD.BE

☐ **Impact van efficiëntere laadtechnieken onderzoeken**

Heel wat goederentransporten vervoeren vooral veel lucht. Door efficiënter te laden (of door leveringen aan klanten te bundelen) kan dus heel wat uitstoot vermeden worden. Het loont misschien zelfs de moeite om na te gaan of samenwerking met andere bedrijven in de buurt mogelijk is om de transporten beter te vullen. Het is ook belangrijk om de impact op de werknemers die laden en lossen te bekijken, mogelijk hebben ze extra hulpmiddelen nodig om zwaarder geladen vrachttransporten te verwerken.

Informeren en sensibiliseren

☐ **Cursussen defensief en milieubewust rijden voor werknemers**

Ook voor werknemers die goederen vervoeren op of buiten de bedrijfssite, is het interessant om milieubewust te leren rijden. Verlies hierbij ook bijvoorbeeld de chauffeurs van clarks of heftrucks die goederen vervoeren binnen in het bedrijf niet uit het oog.

KLIMAATKAMERAAD.BE

WATER

Water

Drinkbaar water is een schaars goed op heel wat plaatsen op aarde en door de klimaatverandering kan die schaarste in de komende jaren nog toenemen, het is dus sowieso belangrijk om erover te waken dat er zuinig wordt omgesprongen met water. Bovendien hebben de lozingen van bedrijven ook een invloed op de waterkwaliteit van onze beken en rivieren. Water wordt voor verschillende doeleinden gebruikt op de bedrijfsvloer, het kan dienst doen als **proceswater** en wordt dan gebruikt voor de bedrijfsproductie zelf of voor **sanitair en 'huishoudelijk'** gebruik. Na gebruik ontstaat er **afvalwater** dat mogelijk schadelijke afvalstoffen kan bevatten.

Welke maatregelen kan je voorstellen?

Meten & onderzoeken

☐ **Watergebruik en oorsprong in kaart brengen**

Hoeveel water wordt er gebruikt, hoeveel hiervan wordt gebruikt voor het productieproces, hoeveel voor het sanitair en van welke oorsprong is dit water? Grondwater, drinkbaar leidingwater of regenwater?

☐ **Alternatieve waterbronnen onderzoeken**

Voor welke processen of toepassingen is het eventueel mogelijk om water van een andere oorsprong te gebruiken in plaats van leidingwater of grondwater? Wordt er regenwater opgevangen op de bedrijfssite, welke mogelijke toepassingen kunnen hiervoor gevonden worden? Kan het huishoudelijk afvalwater eventueel nog gebruikt worden in bepaalde productieprocessen, welke aanpassingen zijn daarvoor nodig?

☐ **Afvalwater in kaart brengen**

Hoeveel afvalwater produceert het bedrijf? Welke stoffen bevat het afvalwater? Wat gebeurt er met dit afvalwater? Wordt het verwerkt voor lozing? Bevat

het afvalwater stoffen die eventueel herwonnen kunnen worden voor gebruik?

Investeren & verbeteren

☐ **Investeringen op basis van onderzoek**

Op basis van onderzoek kan worden vastgesteld welke processen of voorzieningen veel water gebruiken en kunnen er gerichte investeringen plaatsvinden. Enkele voorbeelden van mogelijke maatregelen:

- ☐ Regenwater gebruiken voor het doorspoelen van toiletten
- ☐ Sanitair voorzien van spaarknoppen
- ☐ Proceswater hergebruiken

Informeren & sensibiliseren

☐ **Informeren van het CPBW**

Door het thema water op regelmatige basis op de agenda van het Comité voor Preventie en Bescherming op het Werk te plaatsen, blijven de delegees op de hoogte van de evolutie van het waterverbruik en afvalwater en kunnen ze actief bijdragen aan een verlaging van het waterverbruik.

☐ **Opzetten van systeem van lekdetectie en herstel**

Heel wat water gaat verloren door lekken die niet onmiddellijk worden opgemerkt. Door een systeem op te zetten waarbij actief gecontroleerd wordt op lekgevoelige plaatsen (kranen, leidingen,...) kunnen lekken snel worden gedetecteerd. Door een meldingssysteem op te zetten, kunnen de vastgestelde lekken snel worden gedicht en gaat er minder water verloren.

☐ **Werknemers sensibiliseren over watergebruik**

Door de werknemers te sensibiliseren over het belang van zuinig waterverbruik, zullen ze zorgvuldiger omgaan met water. Eventueel kan een opleiding rond zuinig werken met water voor werknemers overwogen worden.

KLIMAATKAMERAAD.BE
HIER WERKT EEN KAMERAAD AAN EEN GROENER BEDRIJF
GEÏNTERESSEERD?
VRAAG JE ABVV-AFGEVAARDIGDE OM MEER INFO!
DOE MEE, WORD...
KLIMAAT KAMERAAD
POWERED BY
VLAAMS ABVV
een sterke vakbond is broodnodig
v.u. Caroline Coorn, Vlaams ABVV, Hooptstaat 42, 1000 Brussel, 2018/1.

KLIMAATKAMERAAD.BE

AANKOOPBELEID

Aankoopbeleid

Het aankoopbeleid van een bedrijf omvat alles wat het bedrijf aankoopt van grondstoffen over halffabricaten en computers tot bedrijfskledij. In deze gids concentreren we ons vooral op het aankoopbeleid voor kleinere aankopen waar het makkelijker is om een invloed te hebben. In de overgang naar een kringloopeconomie zal het duurzaam aankopen van grondstoffen echter ook belangrijk worden. Het aankoopbeleid van jouw bedrijf heeft niet alleen een effect op de eigen milieu– en klimaatimpact, maar kan ook een verschil maken voor de impact van de leveranciers. Duurzaamheidscriteria kunnen ook op sociaal vlak een effect hebben: zo is "waardig werk" in veilige arbeidsomstandigheden en tegen een menswsaardig loon een onderdeel van de duurzame ontwikkelingsdoelen of sustainable development goals (SDG's) van de Verenigde Naties. Een duurzaam bedrijfsimago kan bovendien ook een troef zijn voor het bedrijf, als maar meer klanten hechten immers belang aan duurzaamheid.

Welke maatregelen kan je voorstellen?

☐ **Een aankoopbeleid laten uitwerken met een criteria-set die ook duurzaamheidscriteria bevat**

Een aankoopbeleid met criteria laat toe op een objectieve manier beslissingen te nemen over aankopen. Op deze manier kunnen verschillende leveranciers beter vergeleken worden en wordt het ook makkelijker om rekening te houden met duurzaamheid. Verschillende soorten aankopen hebben uiteraard verschillende criteria waaraan ze moeten voldoen: je stelt immers ook niet dezelfde eisen aan een fiets als aan een wasmachine.

In het ideale geval worden ook de werknemers betrokken bij het uitwerken van het aankoopbeleid, bijvoorbeeld door een gemeenschappelijke werkgroep van het CPBW en de ondernemingsraad op te richten rond dit thema.

Achtergrond: duurzaamheidslabels

Het is niet altijd makkelijk om te achterhalen hoe duurzaam een product nu echt is, daarom bestaan er duurzaamheidslabels die garanderen dat een product aan bepaalde eisen voldoet.

Er bestaan heel echter heel wat verschillende duurzaamheidslabels. De website www.labelinfo.be bundelt heel wat informatie over de verschillende duurzaamheidslabels en helpt je zo een bewuste keuze te maken. Je komt er onder andere te weten of er ook sociale voorwaarden zijn verbonden aan het label.

Ter inspiratie vind je hieronder een aantal voorbeelden van aankoopcriteria die gehanteerd kunnen worden bij de aankoop van bepaalde producten of diensten:

☐ ***ICT en andere elektrische toestellen***

- ☐ *Energieverbruik*

  Voor tal van huishoudelijke toestellen (van koelkasten tot lampen), is het Europees energie-efficiëntielabel verplicht. Dit label laat toe verschillende toestellen te vergelijken op het vlak van energieverbruik. Voor informaticamateriaal is er het Energy Star label.

- ☐ *Duurzame productiemethoden*

  Het TCO-label legt voorwaarden op die IT-producten moeten halen tijdens de productie, gebruiksfase en bij het levenseinde van het product. Het gaat hier zowel om milieunormen als om normen over arbeidsomstandigheden.

- ☐ *Verpakkingsmaterialen*

  Vaak worden elektrische toestellen zeer uitgebreid verpakt, zeker als je bedrijf een grote bestelling plaatst zorgt dit voor veel afval. Er zouden bij grote bestellingen afspraken kunnen worden gemaakt om de aangekochte toestellen niet allemaal apart te verpakken.

☐ ***Bedrijfskledij***

☐ *Duurzame productiemethoden*

Er bestaan verschillende labels voor textielproducten, sommige hiervan zijn eerder gericht op het milieu-aspect andere op het sociale.

☐ ***Schoonmaakdiensten***

☐ *Gebruik van ecologische schoonmaakproducten*

Er bestaan verschillende ecolabels voor onderhoudsproducten. Ecologische schoonmaakmiddelen zijn vaak niet enkel minder schadelijk voor het milieu maar ook minder schadelijk voor de gezondheid van het schoonmaakpersoneel.

☐ ***Catering***

☐ *Gebruik van fair trade of lokale producten*

Heel wat landbouwproducten worden niet tegen een eerlijke prijs vergoed aan boeren in het zuiden, door fair trade te kopen help je hen een eerlijke prijs te krijgen voor hun werk. Er kan ook meer gebruik gemaakt worden van lokale producten, die hebben immers een kleinere klimaatimpact omdat ze niet over grote afstanden moeten worden getransporteerd.

☐ *Aanbieden van vegetarische alternatieven*

Vleesproducten hebben een veel grotere ecologische voetafdruk dan plantaardig voedsel.

☐ *Gebruik van vis met duurzaamheidslabel*

Heel wat vissoorten zijn bedreigd door overbevissing (bvb. blauwvintonijn) , de labels MSC en ASC garanderen respectievelijk duurzame visvangst en duurzame kweek.

☐ ***Bureaumateriaal***

Er bestaan verschillende labels voor papier en hout met voorwaarden op het vlak van recyclage en duurzaam bosbeheer.

KLIMAATKAMERAAD.BE

BEDRIJFSGROEN

Bedrijfsgroen

Wanneer we aan bedrijfsterreinen denken dan stellen we ons meestal grote gebouwen voor met uitgestrekte parkings en een aantal grote grasvelden. Nochtans kan een bedrijfsterrein ook veel meer dan dat zijn, er kan ook ruimte voorzien worden voor natuur, dat is niet alleen beter voor de biodiversiteit, maar zorgt eveneens voor een aangenamere omgeving voor de werknemers. Bovendien halen planten CO_2 uit de lucht en kunnen ze zo helpen de klimaatopwarming tegen te gaan.

Welke maatregelen kan je voorstellen?

Onderzoeken

☐ **De mogelijkheden om pesticiden te vermijden laten onderzoeken**

Op nogal wat bedrijventerreinen worden nog steeds pesticiden gebruikt om onkruid en andere ongewenste organismen te bestrijden. Pesticiden zijn echter ook schadelijk voor nuttige insecten en brengen ook de menselijke gezondheid mogelijk op lange termijn schade toe. Sinds 2015 is het verplicht om bij het onderhoud van bedrijfsterreinen het pesticidengebruik zoveel mogelijk te beperken en bij de (her)aanleg van bedrijventerreinen moet rekening gehouden worden met de principes van het pesticidenvrij ontwerpen. Door de keuze van aangepaste beplanting kan pesticidengebruik immers grotendeels vermeden worden en er bestaan ook alternatieve bestrijdingsmethoden. Meer info vind je onder andere op: www.zonderisgezonder.be

☐ **De vervanging van grasvelden door een ecologische bloementuin laten onderzoeken**

Uitgestrekte grasvelden hebben weinig ecologische waarde, door deze velden te vervangen door een bloementuin helpt jouw bedrijf dieren zoals bijen en wordt er bovendien een aangenamere omgeving gecreëerd voor de werknemers.

KLIMAATKAMERAAD.BE

☐ **De herinrichting van het bedrijfsterrein laten onderzoeken**

De herinrichting van het bedrijfsterrein kan een positieve impact hebben zowel voor het milieu, de werknemers als voor de uitstraling van het bedrijf. Zeker als er toch al wijzigingen gepland worden (nieuwe gebouwen/installaties) loont het de moeite dit te onderzoeken.

Een aantal aandachtspunten hierbij zijn:

- ☐ *Verharde oppervlakken*

  Vandaag zijn de meeste parkeerterreinen verhard met asfalt of beton, deze materialen laten geen water door, waardoor overtollige regenval sneller tot wateroverlast kan leiden. Er bestaan nu echter oplossingen om waterdoorlatende verhardingen aan te brengen.

- ☐ *Natuurontwikkeling*

  Bedrijfsterreinen hoeven geen dorre vlaktes te zijn, door het planten van aangepaste beplantingen, het aanbrengen van kleine landschapselementen en vogelwoonsten kunnen ze zelfs de biodiversiteit vergroten.

☐ **De mogelijkheid om platte daken om te vormen tot een groendak laten onderzoeken**

Heel wat bedrijfsgebouwen hebben uitgestrekte platte daken. Naast het plaatsen van zonnepanelen kan ook het maken van een groendak interessant zijn. Groendaken zorgen voor een goede warmte-isolatie, dragen bij tot een betere waterhuishouding door het vasthouden van regenwater en halen bovendien ook CO_2 uit de lucht.

KLIMAATKAMERAAD.BE

Kleine investeringen

☐ **Een deel van het terrein omvormen tot een moestuin**

Als er wat werknemers zijn met groene vingers, is de inrichting van een moestuin misschien een idee. Het is soms wel aangewezen de gewenste locatie van de moestuin te laten controleren op bodemverontreiniging. Ook op groendaken kan overigens groente en fruit worden geteeld.

☐ **Bijenkorven plaatsen op het dak**

Bijen spelen een cruciale rol bij de bestuiving van bloemen en planten, maar ze hebben het niet gemakkelijk door onder meer pesticiden en de afgenomen biodiversiteit. Het is wel belangrijk om enkel een bijenkorf te plaatsen als er in de omgeving van het gebouw voldoende bloemen te vinden zijn voor de bijen.

☐ **Bedrijfskippen voor groen– en keukenafval**

Kippen zijn zeer geschikt om de hoeveelheid groen– en keukenafval te verminderen. Eén kip eet per jaar ongeveer 50 kg en ze lust bijna alles.

Informeren & sensibiliseren

☐ **Opleiding pesticidenvrij groenbeheer**

Om het pesticidengebruik terug te dringen is het belangrijk om de medewerkers die instaan voor het terreinbeheer de correcte toepassing van alternatieve bestrijdingsmethodes aan te leren. Eventueel kan overwogen worden om ook andere werknemers met groene vingers deze vorming te laten volgen.

KLIMAATKAMERAAD.BE

LUCHTEMISSIES

Luchtemissies

Veel mensen denken bij het woord industrie aan rokende fabrieksschouwen die heel wat gassen de lucht in blazen. Hoewel er al heel wat minder schadelijke stoffen worden uitgestoten dan vroeger, heeft de industrie een grote impact op de luchtkwaliteit. De industrie is onder meer goed voor meer dan een kwart van de totale uitstoot aan broeikasgassen en stoot ook gassen uit die schadelijk zijn voor mens en milieu (NO_X, SO_2, ...). Als we de opwarming van de aarde willen beperken en de kwaliteit van de lucht die we inademen willen verbeteren, is het dus belangrijk de uitstoot naar omlaag te krijgen.

Welke maatregelen kan je voorstellen?

Meten & onderzoeken

☐ **De uitstoot van de verschillende bedrijfsprocessen in kaart laten brengen**

Ook voor luchtemissies geldt dat het belangrijk is om eerst een idee te krijgen welke productiestappen veel uitstoot veroorzaken. Afhankelijk van hoeveel en welke gassen er uitgestoten worden, zijn bedrijven sowieso wettelijk verplicht op regelmatige basis de uitstoot te laten meten. Deze meetgegevens en het onderdeel "luchtemissies" van het integraal milieujaarverslag (IMJV) kunnen hierbij al een goede basis vormen, maar mogelijk zijn er ook extra metingen nodig om een beter beeld te vormen. Niet-geleide uitstoot, dat is uitstoot die niet via een schoorsteen geloosd wordt en abnormale uitstoot, meestal ten gevolge van lekken, mogen ook niet over het hoofd gezien worden bij dit onderzoek.

☐ **Laten onderzoeken op welke manier een lekdetectiesysteem kan worden opgezet**

Bij lekken is snel ingrijpen belangrijk om ervoor te zorgen dat er geen grote hoeveelheden gas ontsnappen. Bovendien zijn gaslekken vaak een risico voor de gezondheid van de werknemers. Een lekdetectiesysteem zorgt ervoor dat lekken snel opgespoord kunnen worden, zo kunnen de lekken ook snel hersteld worden.

☐ **De mogelijkheden om de hoeveelheid luchtemissies te verminderen laten onderzoeken.**

Als de uitstoot in kaart gebracht is kan men onderzoeken op welke manier die het meest efficiënt kan verlaagd worden. Het is logisch dat hierbij eerst gekeken wordt naar processen die het meest uitstoten of de hoogste impact hebben op het klimaat. Lachgas N_2O heeft bijvoorbeeld een "global warming potential" (GWP) van 298 dat wil zeggen dat 1 ton lachgas even veel impact op het klimaat heeft als 298 ton CO_2. Processen waarbij gassen met een hoog GWP vrijkomen, kunnen dus een grote invloed hebben op klimaatimpact van het bedrijf zelfs als er een beperkte hoeveelheid wordt uitgestoten.

☐ **De mogelijkheid om koelgassen met een hoog GWP te vervangen door gassen met een lager GWP laten onderzoeken.**

De koelgassen die gebruikt worden in airconditioninginstallaties en andere koeltoepassingen hebben een hoge GWP waarde (meestal hoger dan 1.000 met uitschieters tot bijna 10.000). Het loont dan ook de moeite om te laten uitzoeken welk koelgas de installaties op jouw bedrijf gebruiken en welke mogelijkheden er zijn om die te laten vervangen door gassen met een lager GWP. Koelgassen met een GWP hoger dan 2.500 worden momenteel in heel Europa uit gefaseerd, dus als die nog gebruikt worden in de installaties op jouw bedrijf is het zeker belangrijk naar alternatieven te zoeken. Investeringen in klimaatvriendelijkere alternatieven kunnen in aanmerking komen voor Ecologiesteun van de Vlaamse overheid.

☐ **De luchtkwaliteit op de werkvloer op regelmatige basis laten controleren**

De codex welzijn op het werk bevat grenswaarden voor de blootstelling van werknemers aan chemische stoffen op de werkvloer. Het is dus van belang niet alleen de uitstoot naar de buitenlucht op te volgen, want de kwaliteit van de binnenlucht heeft een belangrijk effect op de gezondheid van de werknemers.

Investeren & verbeteren

☐ **Investeringen op basis van onderzoek**

Onderzoek helpt uitwijzen welke investeringen het meest effect hebben. Enkele mogelijke investeringen:

- ☐ *Installatie van meetsensoren voor lekdetectie, opvolging uitstoot of controle luchtkwaliteit*

  Meetsensoren kunnen nuttig zijn om de uitstoot en luchtkwaliteit beter te monitoren of om lekken snel op te sporen.

- ☐ *Installatie van filters of katalysatoren*

  Filters en katalysatoren kunnen mogelijk schadelijke gassen of gassen met hoog GWP verwijderen uit de luchtafvoer van het bedrijf alvorens ze in de lucht worden uitgestoten.

- ☐ *Veranderingen aan het productieproces aanbrengen*

  Soms hebben kleine veranderingen in het productieproces (temperatuurverandering, drukverandering, ...) een aanzienlijk effect op de geproduceerde uitstoot.

☐ **Een preventief onderhoudsprogramma opzetten om lekken te voorkomen**

Onderhoud is de beste manier om lekken tegen te gaan. Door lekgevoelige plaatsen op het bedrijf goed te onderhouden kan de hoeveelheid lekken sterk worden teruggedrongen.

Informeren & sensibiliseren

☐ **Werknemers sensibiliseren en opleiden rond lekpreventie**

De werknemers spelen een belangrijke rol bij lekpreventie, hoe beter ze zich bewust zijn van het risico verbonden aan lekken en het belang van lekpreventie hoe meer succes dit preventiebeleid kent. Gezien het belang van lekpreventie verdient het ook een plaats bij het onthaal van nieuwe werknemers.

KLIMAATKAMERAAD.BE

AFVAL

Afval

Ons huidige economisch systeem produceert erg veel afval. Over het algemeen volgt een product deze weg: we ontginnen grondstoffen, maken er een product van, gebruiken dit product even en gooien het dan weg. Dit levert niet alleen een hele berg afval op die negatieve gevolgen heeft voor het leefmilieu, maar zorgt er ook voor dat de grondstoffen die we nodig hebben om de economie draaiende te houden uitgeput raken. In een duurzame economie worden de materialenkringlopen zoveel mogelijk gesloten en wordt het afval van het ene bedrijf de grondstof van het andere bedrijf. De weg naar zo'n circulaire economie is nog lang, maar door te pleiten voor een goed afvalbeleid in jouw bedrijf kunnen de eerste stappen in de juiste richting gezet worden.

Welke maatregelen kan je voorstellen?

Onderzoeken

☐ **De afvalstromen in het bedrijf in kaart laten brengen**

De eerste stap naar een goed werkend afvalbeleid is het in kaart brengen van de huidige situatie. Welke bedrijfsprocessen produceren veel afval? Welke andere plekken in het bedrijf ook? Wat gebeurt er nu met het afval? Wordt er gesorteerd? Worden bepaalde afvalstoffen opnieuw gebruikt? En wat gebeurt er na de verwijdering? Recyclage of verbranding? Eens het antwoord op die vragen gekend is, kunnen gerichte maatregelen genomen worden.

☐ **Een afvalbeleid uitwerken**

Op basis van de huidige situatie in jouw bedrijf, kan worden nagegaan welke maatregelen de afvalberg van het bedrijf kunnen helpen verkleinen. Het betrekken van werknemers bij het uitwerken van dit beleid is zeker een meerwaarde, werknemers kennen immers de dagelijkse realiteit op de werkvloer goed en kunnen vanuit hun ervaringen een nuttige inbreng leveren. Inspraak

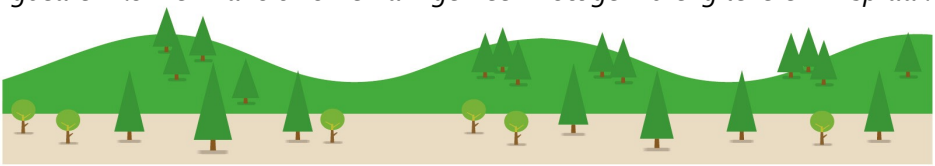

kan bijvoorbeeld gebeuren door een werkgroep "afvalbeleid" op te richten in het Comité voor Preventie en Bescherming op het Werk.

Een goed afvalbeleid bevat zeker volgende onderdelen:

☐ *Afvalpreventie*

De beste manier op de afvalberg van je bedrijf te verkleinen, is door afval te voorkomen. Hieronder enkele suggesties:

- ☐ *Wegwerpbekers, -borden en -bestek uit plastic vervangen door herbruikbare varianten*

  Dergelijke wegwerpartikelen belanden in het meestal bij het restafval en worden dus niet gerecycleerd. Plastic eetgerei dat in de natuur terechtkomt, kan niet op een natuurlijke manier afgebroken worden en kan op die manier nog vele jaren in de natuur aanwezig blijven. Indien het volledig afstappen van wegwerpartikelen niet mogelijk blijkt dan is het sowieso beter om over te schakelen op materialen die makkelijker gerecycleerd kunnen worden.

- ☐ *Onnodig verpakkingsmateriaal vermijden*

  Vaak worden producten in heel wat lagen verpakkingsmateriaal verpakt, zelfs al is dat niet echt nodig. Je kan hier op twee manieren rond werken: hetzij door te laten onderzoeken of het eigen product efficiënter verpakt kan worden, ofwel door aan leveranciers te vragen onnodige lagen verpakkingsmateriaal te vermijden.

- ☐ *De mogelijkheden om efficiënter om te gaan met grondstoffen laten onderzoeken*

  Grondstoffen zijn vaak niet goedkoop, maar toch gaat er heel wat materiaal verloren tijdens het productieproces. Door te laten onderzoeken hoe dit efficiënter kan, kan je het grondstoffenverbruik van je bedrijf helpen verlagen.

☐ *Afval sorteren*

Hoe meer de verschillende soorten afval aan de bron gescheiden worden, hoe makkelijker het is om de grondstoffen terug te winnen. Bijvoorbeeld: als er veel verschillende soorten plastic worden gebruikt, is het mogelijk interessant om enkele veel gebruikte plasticsoorten op het bedrijf te scheiden.

☐ *Hergebruik*

Sommige afvalstoffen kunnen mogelijk opnieuw gebruikt worden in het productieproces of hebben nog een nut voor andere bedrijven. Het kan dus de moeite waard zijn om uit te laten zoeken welke afvalstoffen hergebruikt kunnen worden.

☐ *Afvalverwijdering*

Sorteerinspanningen hebben geen zin als al het afval bij de ophaling opnieuw wordt samengevoegd. Het is dus belangrijk ook na te vragen wat er na de ophaling met het afval gebeurt.

Informeren & sensibiliseren

☐ **Werknemers informeren en sensibiliseren rond afvalpreventie en sorteren**

De medewerking van de werknemers is uiterst noodzakelijk om ervoor te zorgen dat het afvalbeleid een succes wordt. Daarom is het belangrijk hen voldoende te informeren. Indien er bijvoorbeeld veel soorten materiaal moeten gescheiden worden, is het aan te raden om hier aandacht aan te besteden bij het opleiden van nieuwe werknemers.

☐ **Sorteren makkelijker te maken door visuele instructie bij sorteereilanden**

Duidelijke instructies zorgen ervoor dat er minder foutief wordt gesorteerd en verlagen de drempel om te sorteren.

KLIMAATKAMERAAD.BE

COMMUNICATIE

Communicatie

Hoewel woorden alleen geen effect zullen hebben op de opwarming van de aarde en de kwaliteit van onze leefomgeving, is communicatie toch een belangrijk aspect van een geslaagd duurzaamheidsbeleid. Goede informatiedoorstroming is immers noodzakelijk om tot een gedragen beleid te komen en laat ook het controleren van de realisaties toe. Communicatie kan zowel slaan op interne communicatie, binnen het bedrijf als op communicatie met externen zoals buurtbewoners en andere bedrijven.

Welke maatregelen kan je voorstellen?

Intern

a) In het sociaal overleg

☐ **Leden van het CPBW krijgen op een makkelijke manier toegang tot de noodzakelijke milieu-informatie**

De werkgever is verplicht de leden van het Comité de nodige informatie te geven zodat ze met kennis van zake adviezen kunnen uitbrengen rond milieukwesties. Zo moeten bijvoorbeeld de documenten die aan de overheid bezorgd worden in het kader van de milieuwetgeving (minstens) ter beschikking gesteld worden van de CPBW-leden. De eenvoud waarmee die informatie ook effectief toegankelijk is, verschilt van bedrijf tot bedrijf. Je kan dus voorstellen om de manier waarop die informatie toegankelijk is te vereenvoudigen, bijvoorbeeld door een netwerkschijf of intranet in te richten waarop alle relevante documenten te vinden zijn.

☐ **Jaarlijkse toelichting rond het milieubeleid neemt alle aspecten uitgebreid onder de loep**

Het bedrijf is verplicht jaarlijks een toelichting te geven aan het CPBW over het gevoerde milieubeleid. Er worden geen vormvereisten opgelegd aan deze toelichting, dus op sommige bedrijven is deze erg beperkt en wordt er nauwelijks tijd voorzien om dit onderwerp ten volle te bespreken. Je kan voorstellen van deze toelichting een jaarlijkse thematische vergadering te maken waarbij het milieubeleid in detail kan worden behandeld. Het kan ook een meerwaarde

zijn om ook de ondernemingsraad te betrekken bij de jaarlijkse toelichting, zo kan ook het kostenplaatje van mogelijke milieuvriendelijke maatregelen meteen besproken worden.

Het is aan te raden deze onderwerpen zeker te bespreken op de jaarlijkse toelichting: energieverbruik (zowel elektriciteit als energie uit de verbranding van fossiele brandstoffen), waterverbruik en afvalproductie. Voor bedrijven waar dit van toepassing is, worden ook de lozingen van afvalwater en luchtemissies best uitgebreid besproken. Het is belangrijk voor al deze onderwerpen te vragen om de evolutie over meerdere jaren te bespreken. Voor productiebedrijven is het interessant om de evoluties ook te laten bekijken in functie van de totale productie bvb. aantal kilowattuur (kWh) elektriciteitsgebruik per kg product.

☐ **De belangrijkste milieu-indicatoren worden structureel en op regelmatige basis besproken**

Als de werkgever het CPBW nauw wil betrekken bij het milieubeleid, is het belangrijk om op geregelde tijdstippen de milieuprestaties te bespreken (afhankelijk van het soort bedrijf: maandelijks, driemaandelijks, halfjaarlijks, ...). Op deze manier hou je de vinger aan de pols en kan je extra maatregelen voorstellen als de milieudoelstellingen niet gehaald dreigen te worden.

b) Voor alle werknemers

☐ **Milieu komt aan bod op een (jaarlijkse) bedrijfsdag voor het personeel**

Een bedrijfsdag kan een goed moment zijn om de werknemers te sensibiliseren rond milieuthema's maar ook om de bestaande inspanningen op milieuvlak bekend te maken en zo het draagvlak te vergroten.

☐ **Er wordt een milieu-/klimaatdag voor werknemers georganiseerd**

Op een milieu- of klimaatdag worden werknemers geïnformeerd en gesensibiliseerd rond het milieu of klimaatthema. De rol en het duurzaamheidsbeleid van het bedrijf wordt hierbij bekeken, maar er kan ook aandacht besteed worden aan wat de werknemer thuis kan doen. Op zo'n dag kan ook plaats zijn voor meer ontspannende activiteiten zoals bvb. een foodtruck met vegetarische gerechten, een testcircuit voor elektrische fietsen, tips over pesticidenvrij tuinieren, ...

Extern

a) Buurtbewoners

☐ **Klachten van buurtbewoners worden steeds behandeld**

Het snel en goed inspelen op klachten van buurtbewoners, bvb. over lawaai of geurhinder is gewoon een plicht voor elk goed werkend bedrijf. Volg dit dus op.

☐ **Er wordt op regelmatige basis met buurtbewoners gecommuniceerd**

Een goede relatie met de buurtbewoners kan ook problemen bij het aanvragen of verruimen van de milieuvergunning verkleinen. Het loont dus de moeite om de buurtbewoners op de hoogte te houden van het milieubeleid van het bedrijf. Bij een vergunningsaanvraag kan bijvoorbeeld ook een informatievergadering voor de buurt georganiseerd worden, zelfs wanner dit niet strikt moet volgens de wetgeving. Probeer er wel over te waken dat dit geen pr-evenement wordt.

b) Andere bedrijven

☐ **Informatie-uitwisseling rond duurzaamheidsaspecten**

Momenteel is de oorsprong van grondstoffen of halffabricaten niet altijd makkelijk te achterhalen. Door informatie uit te wisselen in de productieketen, wordt de herkomst duidelijker en wordt het makkelijker met duurzaamheid rekening te houden bij het aankoopbeleid.

☐ **Mogelijkheden tot samenwerking met andere bedrijven op het vlak van duurzaamheid onderzoeken**

Het kan hierbij bijvoorbeeld gaan om samenwerking op het vlak van de organisatie van collectief vervoer, een gezamenlijk distributiecentrum op het bedrijfsterrein, een warmtenet of het onderzoeken van de mogelijkheden om reststoffen van het ene bedrijf te gebruiken in het productieproces van het andere.

Deel je ervaringen

Deel je ervaringen… en win!

Laat het milieuteam van het Vlaams ABVV weten welke voorstellen jij op jouw bedrijf hebt gedaan om het bedrijf te vergroenen (via het JAP). En welke resultaten je daarbij behaalde. We zijn erg benieuwd en bovendien wordt er een **leuke prijs verloot onder de inzendingen die ons voor 15 februari 2018 bereiken**!

Stuur jouw ervaringen naar milieu@vlaamsabvv.be

Facebook

Deel je ervaringen ook met andere (klimaat)kameraden op onze Klimaatkameraad **facebookgroep** en leer zo uit elkaars ervaringen. Wie zich registreert als klimaatkameraad, krijgt nadien een uitnodiging om lid te worden van deze facebookgroep, je kan ook mailen naar milieu@vlaamsabvv.be met de vraag om toegevoegd te worden aan de groep.

Poster

Laat de collega's op het werk weten dat jullie militantenploeg bezig is met een groenere toekomst voor jullie bedrijf en hang onze poster op! Een sneak preview van deze poster vind je op pagina 22 van deze brochure. De posters zullen worden verdeeld in het ABVV, maar zijn ook te downloaden op www.klimaatkameraad.be.

Ondersteuning

Heb je ondersteuning nodig bij het uitwerken van jouw voorstellen voor een groener bedrijf of heb je andere vragen in verband met milieu? Contacteer dan het milieuteam van het Vlaams ABVV via milieu@vlaamsabvv.be of telefonisch op het nummer 02 506 82 35.

Word klimaatkameraad!

Een duurzame toekomst is nog steeds mogelijk, met de klimaatkameraad-campagne willen we de komende jaren onze rol spelen in een rechtvaardige omslag. Alternatieven in elkaar haken, het sociaal weefsel versterken, uitproberen, experimenteren, ervaringen delen, stap voor stap vooruitgaan en allianties aangaan voor alternatieven. Met alle klimaatkameraden vormen we een netwerk dat ervaringen uitwisselt en bouwt aan een betere wereld.

Hoe meer klimaatkameraden, hoe meer klimaatvreugde.

Schrijf je in en word klimaatkameraad:

www.klimaatkameraad.be

Vlaanderen
verbeelding werkt

een sterke vakbond is broodnodig
VLAAMS ABVV